

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการที่นำมาบังคับใช้กับนักโทษเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560¹

ธัญจิรา กสิการ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของมาตรการที่นำมาบังคับใช้กับนักโทษเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ.2562 พบว่ายังมีมาตรการทางกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับระบบบริหารงานยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษและการเลื่อนชั้นนักโทษ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทำให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างกระบวนการพิจารณา การพิพากษาคดีของศาลและกระบวนการในการบังคับโทษที่ไม่มีความสอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปัญหานี้เองทำให้ต้องมีพิจารณาเรื่องของการพักโทษ การลดวันต้องโทษ การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาด ซึ่งควรนำมาใช้อย่างมีข้อจำกัด เพื่อรักษาสมดุลระหว่างความยุติธรรมกับการลงโทษให้มีความเหมาะสมก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด นอกจากนี้ การใช้มาตรการทางกฎหมายโดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำเพียงอย่างเดียวอาจนำไปสู่ ปัญหาของสังคมที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความเคลือบแคลงหรือสงสัยในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับระบบบริหารยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาของมาตรการที่นำมาบังคับใช้กับนักโทษเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ.2562 พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก คือ ปัญหาการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดเป็นกรณีพิเศษ ตามกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการที่นำมาบังคับใช้กับนักโทษเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ เรืองกาญจน์กุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในมาตรา 18 วรรคหนึ่ง (4) และ (6) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการออกกฎกระทรวงเพื่อใช้บังคับในทางปฏิบัติ ตามกฎกระทรวงฯ สามารถแบ่งการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดออกเป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 คือ การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีตามปกติ ตาม ข้อ 6 และ ข้อ 10 แห่งกฎกระทรวงฯ ซึ่งการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีตามปกติ จะมีการกำหนดให้เลื่อนตามลำดับชั้น ครั้งละหนึ่งชั้น นอกจากนี้ การที่นักโทษเด็ดขาดจะได้รับการเลื่อนชั้นกรณีตามปกติจะต้องมีการพิจารณาถึงผลดีต่อการปกครองบังคับบัญชาและการรักษาวินัยของเรือนจำ ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นให้กลับตนเป็นคนดี การเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความวิริยะอุตสาหะ มีความขยันหมั่นเพียร มีความมานะอดทน หรือทำกรงานให้เกิดผลดีแก่ทางราชการและส่วนรวม รวมไปถึง ต้องพิจารณาปัจจัยในเรื่องของการผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ผ่านการประเมินพฤติกรรม การพัฒนาพฤตินิสัย หรือหลักสูตร การศึกษาอบรมและการฝึกวิชาชีพ การฝึกทักษะการทำงาน การทำงานสาธารณะ หรือการทำงานอื่นใด ตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามเกณฑ์การประเมินที่อธิบดีกำหนด และต้องไม่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือถูกลงโทษทางวินัยในระหว่างการพิจารณาเลื่อนชั้น

ส่วนกรณีที่ 2 คือ การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่หนึ่งซึ่งมีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างชัดเจนตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 17 วรรคหนึ่ง การพิจารณาว่ากรณีใดที่ถือว่าเป็นกรณีมีเหตุพิเศษ กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า นักโทษเด็ดขาดนอกจากจะเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ มีความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษแล้ว จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นมีความเสียสละอุทิศตนช่วยเหลือทางราชการ โดยการเข้าต่อสู้ ขัดขวาง หรือป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขังจากเรือนจำ ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่นในขณะที่ตกอยู่ในภาวะอันตราย หรือเสี่ยงอันตราย เข้าทำการป้องกันจับกุม ผู้ต้องขังที่ก่อการจลาจลหรือก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเรือนจำ หรือทำการดับเพลิงในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้อาคารสถานที่ของเรือนจำ

ส่วนที่สองคือ กรณีที่กฎหมายให้อำนาจปลัดกระทรวงยุติธรรมอาจพิจารณาอนุมัติให้นักโทษเด็ดขาดเลื่อนชั้นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศก็ได้ตาม ข้อ 17 วรรคสอง ซึ่งเป็นประเด็นที่จะได้มีการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหในเรื่องของการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดเป็นกรณีมีเหตุพิเศษต่อไป เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวมีการให้อำนาจแก่ปลัดกระทรวงยุติธรรมในการพิจารณาอนุมัติให้นักโทษเด็ดขาดเลื่อนชั้นเป็นกรณีพิเศษโดยไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการพิจารณาการอนุมัติในกรณีพิเศษไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่ให้อำนาจปลัดกระทรวงยุติธรรมสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจก่อให้เกิดการใช้ช่องว่างทางกฎหมายในลักษณะเอื้อประโยชน์ให้แก่ักโทษได้ เนื่องจากการให้อำนาจดังกล่าวขาดการตรวจสอบถ่วงดุล อาจทำให้กฎหมายถูกบังคับใช้ในทางที่เป็นโทษมากกว่าในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อระบบกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น กฎหมายจะสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมก็ต่อเมื่อ กฎหมาย

นั้นจะต้องตรวจสอบได้และต้องมีการวางหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน หากไม่มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน อำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวอาจก่อให้เกิดโทษมากกว่าความเป็นธรรมได้ ซึ่งการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีปกติ จะมีความแตกต่างจากการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ ในแง่ที่ว่า การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ จะมีการพิจารณาถึงปัจจัยในเรื่องของเหตุพิเศษประกอบในการพิจารณาให้ได้รับการเลื่อนชั้น

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นกรณีมีเหตุพิเศษ

ตามกฎหมายกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในมาตรา 18 วรรคหนึ่ง (4) และ (6) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการออกกฎกระทรวงเพื่อบังคับในทางปฏิบัติ

การเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้น ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 52 ได้บัญญัติไว้ว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้...”

การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดก่อนเวลา เป็นการเลื่อนชั้นนักโทษให้เร็วขึ้นกว่าระยะเวลาตามปกติที่กำหนดไว้ตามระเบียบราชทัณฑ์ เช่น การเลื่อนชั้นจากนักโทษเด็ดขาดที่มีการกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และมีคดีเดียวจะเลื่อนชั้นได้ปีละ 3 ครั้ง คือ เมษายน สิงหาคม และธันวาคม แต่นักโทษเด็ดขาดกรณีที่มีเหตุพิเศษสามารถเลื่อนก่อนเวลาดังกล่าวได้ นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ในการเลื่อนข้ามชั้นจะมีลำดับการเลื่อนชั้นในกรณีนักโทษเด็ดขาดทั่วไป การเลื่อนชั้น ให้เลื่อนตามลำดับ ครั้งละหนึ่งชั้น โดยสามารถแบ่งจำนวนชั้นได้ดังต่อไปนี้ 1.ชั้นเยี่ยม 2.ชั้นดีมาก 3.ชั้นดี 4.ชั้นกลาง 5.ชั้นต้องปรับปรุง 6.ชั้นต้องปรับปรุงมาก

แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นในกรณีมีเหตุพิเศษสามารถเลื่อนก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามลำดับชั้นได้ด้วยเหตุนี้เองจากการศึกษา กฎกระทรวงฯ ข้อ 18 วรรคแรก บัญญัติว่า “การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ อาจเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นก็ได้” พบว่าการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ ไม่มีการกำหนดลักษณะความผิด ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลื่อนข้ามชั้น ไม่มีการจำกัดชั้น สามารถใช้บังคับได้กับนักโทษทุกคนไม่มีกฎเกณฑ์ว่าจะต้องข้ามชั้นกี่ชั้น เมื่อมีการใช้กฎหมายดังกล่าวจะส่งผลทำให้นักโทษได้รับการลงโทษที่แท้จริงแตกต่างจากโทษที่ศาลมีคำพิพากษานักโทษอาจข้ามชั้นได้หลายชั้น จากที่อยู่ในชั้นต้องปรับปรุงมาก สามารถข้ามไปอยู่ชั้นดีมาก หรือชั้นเยี่ยมได้ ทำให้กระบวนการรับโทษตามคำพิพากษาได้รับการเลื่อนชั้นเร็วขึ้นกว่าปกติ นอกจากนี้ การกระทำ ความผิดบางประเภทที่มีลักษณะร้ายแรง เช่น ความผิดโทษประหารชีวิต, ทุจริตทางการเมือง (ไม่มีอายุความ) ยาเสพติด หากมีการเปิดโอกาสให้มีการเลื่อนชั้นแบบก้าวกระโดดจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และข้อจำกัดในการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีพิเศษที่กระทำ ความผิดร้ายแรง เพื่อเป็นการป้องกันมิให้โทษที่นักโทษเด็ดขาดได้รับกับโทษตามคำพิพากษาแตกต่างกันมาก

จนเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นต่ำ เรื่องการเลื่อนชั้นว่าควรห้ามเกินกี่ชั้นและควรใช้กับนักโทษประเภทใดบ้าง

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาการนับวันสะสมวันลดโทษ กรณีนักโทษเด็ดขาดกระทำผิดวินัย และเป็นความผิดอาญา ตามกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในมาตรา 18 วรรคหนึ่ง (4) และ (6) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการออกกฎกระทรวงเพื่อใช้บังคับในทางปฏิบัติ

ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 26 วรรคสอง บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำผิดวินัยจะไม่ได้รับประโยชน์จากการสะสมวันลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นเฉพาะเดือนที่กระทำผิดวินัย” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ใช้ยกเว้นสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดวินัย ที่จะไม่ได้รับประโยชน์จากการสะสมวันลดวันต้องโทษ แต่หากเป็นนักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดวินัยและความผิดอาญาในระหว่างรับโทษไม่มีกฎหมายรองรับว่า ควรได้รับการลดวันต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

นักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำผิดวินัย คือ นักโทษเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษและกระทำความผิดวินัย ซึ่งการกระทำความผิดวินัยตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 63 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ต้องขังผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัย ซึ่งคำว่า ผู้ต้องขังตามมาตรา 63 หมายความว่า รวมถึง ผู้ต้องหา จำเลย และนักโทษเด็ดขาด ทั้งนี้ นักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดวินัย จึงมีความหมายว่า นักโทษเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดและกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ เช่น ทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นในเรือนจำ

ส่วนคำว่า ความผิดอาญา หมายความว่า การกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด³ นักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดวินัยและความผิดอาญาจึงมีความแตกต่างกัน เมื่อกฎหมายไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์สำหรับนักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดอาญาจึงควรมีการแก้ไข ในเรื่องของการนับวันสะสมวันลดโทษ กรณีนักโทษเด็ดขาดกระทำผิดวินัยและเป็นความผิดอาญา โดยกำหนดให้ความผิดร้ายแรงจะไม่นับวันสะสมวันลดโทษให้ในเดือนกระทำความผิด เนื่องจากไม่เหมาะสมกับการลงโทษการกระทำความผิดขณะต้องโทษไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการสะสมวันต้องโทษจำคุกตามชั้นจนกว่าคดีหลังจะถึงที่สุด นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดให้การกระทำผิดวินัยซึ่งเป็นความผิดอาญาอันมิใช่ความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จะไม่ได้รับประโยชน์สะสมวันลดวันต้องโทษจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ให้การลดวันต้องโทษจะใช้ได้ต่อเมื่อคดีหลังถึงที่สุดก่อนจึงจะพิจารณาเรื่องการลดวันต้องโทษ ไม่ควรได้รับการลดวันต้องโทษทันทีที่มีการกระทำความผิดอื่นในขณะที่เป็นผู้ต้องขัง เจตนารมณ์ของ

³ โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรสฐาพร ปกสสโรม และพระครูปลัดจตุร ปริบูรณ์, “การแบ่งประเภทของความผิดอาญา,” วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2564, ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2564) : หน้า 397.

กฎหมายในเรื่องของการลคว้นต้องโทษ คือ ต้องการให้นักโทษกลับตัวเป็นคนดี สำนึกในการกระทำของตน หากมีการประพฤติตัวดี อาจได้รับการเลื่อนชั้นและได้รับการลคว้นต้องโทษตามที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ แต่เมื่อไม่มีการสำนึกและกระทำความผิดในขณะที่ต้องโทษอยู่จึงไม่สมควรได้รับการลคว้นต้องโทษ

ปัญหาประการที่สี่ คือ ปัญหาหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ.2562 ตามประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ.2562 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่นักโทษเด็ดขาดจะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ โดยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 1 และให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษหรือคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำ ตรวจสอบพิจารณาคุณสมบัติก่อนให้ความเห็นชอบพักการลงโทษ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ ลักษณะความผิดและองค์ประกอบอื่นตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 2

แต่อย่างไรก็ตามกรณีลักษณะความผิดตามข้อ 2 (ข) ซึ่งได้แก่ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปีหรือมีพฤติการณ์อันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิง หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ความผิดต่อชีวิตที่เป็นมือปืนรับจ้าง หรือมีลักษณะเป็นมือปืนรับพฤติการณ์ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือข้อโกงประชาชนหรือชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส หรือการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นแก๊งอาชญากรอาชีพ ความผิดที่มีผลกระทบต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ คดีความผิดที่เป็นที่สนใจของสังคมหรือรายสำคัญ และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฯ จะต้องมีเหตุผลพิเศษสนับสนุนการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือกตามที่กำหนดไว้ในข้อที่ 3 โดยคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษหรือคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำมีอำนาจใช้ดุลยพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษได้ จากกรณีดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในเรื่องของการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการและคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาด ซึ่งการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการและกรรมการฯ ดังกล่าว อาจเกิดปัญหาในเรื่องของการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของข้อเท็จจริงที่ไม่มีความรัดกุมเพียงพอหรืออาจมีการพิจารณาในลักษณะเอื้อประโยชน์ให้แก่ักโทษ ส่งผลให้กระบวนการบังคับโทษนั้นเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 3 ทั้ง ลักษณะความผิดที่ใช้พิจารณาตามข้อ 2 (ข) ประกอบข้อ 3 ที่ต้องมีเหตุผลพิเศษนั้นค่อนข้างมีความร้ายแรงและกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและความมั่นคงแห่งรัฐ จึงควรมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีในเรื่องของการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้เอง หากเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการยุติธรรมขาดความเป็นอิสระในการพิจารณาหรือใช้

ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมในเรื่องของการบังคับโทษเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพและทำให้ประชาชนไม่เคารพต่อกฎหมาย

ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการบังคับโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมและเกิดความยุติธรรม ทั้งต่อตัวผู้เสียหายและตัวผู้กระทำความผิดมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาต่อไปนี้

1. ปัญหาการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ ตามข้อ 17 วรรคสองแห่งกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ควรมีการแก้ไขดังต่อไปนี้

ความเดิม ตาม “ข้อ 17 วรรคสอง นอกจากข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมอาจพิจารณาอนุมัติให้นักโทษเด็ดขาดเลื่อนชั้นเป็นกรณีพิเศษเพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศก็ได้ ”

เสนอแก้ไขเป็น ตาม “ข้อ 17 วรรคสอง นอกจากข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมอาจพิจารณาเลื่อนชั้นเป็นกรณีพิเศษเพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ”

เมื่อแก้ไขแล้วจะมีผลทำให้บทบัญญัติของกฎหมายสามารถตรวจสอบได้และมีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการป้องกันการใช้อำนาจของปลัดกระทรวงยุติธรรมโดยมิชอบ โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบของรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมในเรื่องประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศก่อน ทั้งนี้ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมอาจได้รับการประสานงานจากหน่วยงานระหว่างประเทศหรือรัฐบาลโดยตรงทำให้ความผิดพลาดของการทำงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบในกระบวนการบังคับโทษเกิดขึ้นน้อยลง

2. ปัญหาการเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นกรณีมีเหตุพิเศษ ตามกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562

ความเดิม ตาม “ข้อ 18 วรรคแรก การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ อาจเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นก็ได้ ”

เสนอแก้ไขเป็น ตาม “ข้อ 18 วรรคแรก การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีมีเหตุพิเศษ อาจเลื่อนชั้นก่อนเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นก็ได้ เว้นแต่เป็นความผิดร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ห้ามมิให้มีการเลื่อนข้ามชั้นจาก ข้อ 2 (6) เป็น ข้อ 2 (1) ”

เนื่องจาก ในกรณีที่มีการกระทำความผิดร้ายแรงไม่ควรมีการเลื่อนข้ามชั้นมากจนเกินไป เช่น ชั้นต้องปรับปรุงมากตามข้อ 2 (6) ไปเป็นชั้นเยี่ยมตามข้อ 2 (1) หากมีการเปิดช่องว่างให้กระทำเช่นนั้นได้ อาจไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษ ที่เน้นฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี ดังนั้น จึงควรมีการ

พิจารณาการเลื่อนข้ามชั้นแม้จะเป็นกรณีพิเศษแต่กฎหมายควรมีข้อจำกัดเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการลงโทษและการให้ประโยชน์ ทั้งยังทำให้กระบวนการบังคับโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาการนับวันสะสมวันลดโทษ กรณีนักโทษเด็ดขาดกระทำความผิดวินัยและเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายกำหนดโทษของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562

ความเดิม ตาม “ข้อที่ 26 วรรคสองบัญญัติว่า นักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดวินัยจะไม่ได้รับประโยชน์จากการสะสมวันลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นเฉพาะเดือนที่กระทำความผิดวินัย”

เสนอเพิ่มวรรคสาม โดย “ข้อ 26 วรรคสาม ในระหว่างการรับโทษ นักโทษที่กระทำความผิดวินัยและอาญาร้ายแรง หรือกระทำความผิดวินัยซึ่งเป็นความผิดอาญาอื่นอันมิใช่ความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จะไม่ได้รับประโยชน์สะสมวันลดวันต้องโทษจนกว่าคดีจะถึงที่สุด”

เพื่อให้กฎหมายมีความสอดคล้องกับการลงโทษ ซึ่งจากกฎหมายเดิมหมายความว่านักโทษที่กระทำความผิดอาญาในระหว่างการรับโทษสามารถได้รับประโยชน์จากการสะสมวันลดวันต้องโทษ โดยเปลี่ยนแปลงให้นักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดอาญาในระหว่างเข้ารับการลงโทษจะไม่ได้รับประโยชน์จากการสะสมลดวันต้องโทษ

4. ปัญหาหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษพ.ศ. 2562 ตามประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษพ.ศ. 2562 โดยที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและแยกคุมขัง การเลื่อนหรือลดชั้นนักโทษเด็ดขาด การลดวันต้องโทษจำคุกและการพักการลงโทษพ.ศ. 2559

ความเดิม “ข้อ 3 วรรคหนึ่ง กรณีความผิดตาม ข้อ 2 (ข) ต้องมีเหตุผลพิเศษสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือก ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษหรือคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำ มีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษ ด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้...”

เสนอแก้ไขเป็น “ข้อ 3 วรรคหนึ่ง กรณีความผิดตาม ข้อ 2 (ข) ต้องมีเหตุผลพิเศษสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือก ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษหรือคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำ มีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาล ด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้...”

การพิจารณาว่านักโทษเข้าหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการพักการลงโทษหรือไม่ ควรมีความชัดเจนและถูกต้อง ซึ่งการพักการลงโทษในคดีซึ่งมีลักษณะพิเศษนี้ หากเกิดความผิดพลาดหรือความบกพร่องของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชทัณฑ์ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุนี้เอง จึงควรให้ศาลเป็นผู้พิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการเพราะ

กระบวนการในการได้สวนพยานหลักฐานจะมีความแน่นอน และมีโอกาสผิดพลาดน้อยกว่าการตรวจสอบ
ของบุคคลทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

โกเมศ ขวัญเมือง,พระครูธรรมธรธฐาพร ปภสสโรม และพระครูปลัดอัคร ปริบูรณ์. “การแบ่งประเภทของ
ความผิดอาญา.” วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 10,ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน
2564) : 397.

กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษ
จำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562
ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ.2562
พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560